

Εκπαιδευτικοί στόχοι στην αναιμία χρόνιας νόσου

- Γνώση του νοσολογικού φάσματος που μπορεί να συνοδεύεται από αναιμία χρόνιας νόσου
- Κατανόηση των κλινικών χαρακτηριστικών και των εργαστηριακών ευρημάτων που χαρακτηρίζουν την αναιμία χρόνιας νόσου
- Κατανόηση των διαταραχών του μεταβολισμού του σιδήρου, και του ρόλου των κυτταροκινών στην παθογένεια της αναιμίας χρόνιας νόσου
- Γνώση των διαταραχών της ερυθροποίησης και του ρόλου της ερυθροποιητίνης στην παθογένεια της νόσου
- Γνώση των εργαστηριακών ευρημάτων, της διαφορικής διάγνωσης και της θεραπευτικής στρατηγικής στην αναιμία χρόνιας νόσου

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ - ΟΡΙΣΜΟΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ

- Κλινικό σύνδρομο με ήπια/μέτρια και σπάνια σοβαρή αναιμία, που συνοδεύει αρκετές λοιμώξεις, φλεγμονώδεις καταστάσεις, αυτοάνοσα και νεοπλασματικά νοσήματα, που διορθώνεται κυρίως όταν αντιμετωπιστεί το υποκείμενο νόσημα (σιδηροαχρηστική αναιμία)

Νεότερο όνομα: ΑΝΑΙΜΙΑ ΤΗΣ ΦΛΕΓΜΟΝΗΣ

- Αντανακλά καλύτερα την παθοφυσιολογία
- Συμπεριλαμβάνει και μια άλλη παραπλήσια διαταραχή την **αναιμία της βαριάς νόσου** που αναπτύσσεται σε λίγες μέρες από την έναρξή της

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

ΟΞΕΙΕΣ ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ

- Βακτηριακές, από μύκητες ή ιούς

ΧΡΟΝΙΕΣ ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ

- Πνευμονικές (απόστημα, εμφύσημα)
- Φυματίωση, βρουκέλλωση
- Οστεομυελίτις
- Υποξεία βακτηριακή ενδοκαρδίτις
- Χρόνια λοίμωξη ουροφόρων οδών
- Χρόνιες μυκητιάσεις
- HIV/AIDS

ΧΡΟΝΙΕΣ ΦΛΕΓΜΟΝΕΣ

- Οστεοαρθρίτις,
- Ρευματοειδής αρθρίτις, νόσος Still
- Ρευματικός πυρετός, σ. Sjögren
- Αγγειακή νόσος κολλαγόνου
- Συστηματικός ερυθρηματώδης λύκος
- Ρευματική πολυμυαλγία
- Οξεία και χρόνια ηπατίτις
- Άτονα έλκη
- Βαριά τραύματα, εγκαύματα
- Άσηπτα αποστήματα

ΠΑΡΑΣΙΤΙΚΕΣ ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ

- Λείσμανίαση
- Τρυπανοσωμίαση
- Ελονοσία

ΚΑΚΟΗΘΕΙΕΣ

- Μεταστατικό νεόπλασμα
- Αιματολογικές κακοήθειες
  - Λευχαιμία
  - Λέμφωμα
  - Μυέλωμα κλπ

Χρόνια Νεφρική Ανεπάρκεια

Καρδιακή ανεπάρκεια

Υποθυρεοειδισμός

Υπερθυρεοειδισμός

Σακχαρώδης διαβήτης

Χρόνιος Υποσιτισμός

Αλκοολική Κίρρωση

Θρομβοφλεβίτις

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

Χαρακτηρίζεται από:

- **Ανεπάρκεια παραγωγής ωρίμων ερυθροκυττάρων**
  - Χαμηλό Fe, τρανσφερρίνη και TIBC ορού
  - Φυσιολογική ή αυξημένα επίπεδα φερριτίνης
  - Αυξημένη ΤΚΕ, CRP και δείκτες φλεγμονής
- **Ορθόχρωμη / ορθοκυτταρική (αρχικά, για τις 2 πρώτες εβδομάδες) και προοδευτικά υπόχρωμη/ μικροκυτταρική αργότερα**

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

Αναιμία βαριάς νόσου

- Σε μερικές μέρες σε μονάδες εντατικής νοσηλείας
- Επιβάρυνση της λοίμωξης ή φλεγμονής

- Ιατρογενής απώλεια αίματος ή καταστροφή ερυθρών (όχι όμως ικανών να προκαλέσουν αναιμία)

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

- Ορθοκυτταρική, ορθόχρωμη ή υπόχρωμη
- Αποθήκες Fe φυσιολογικές ή αυξημένες
- Χαμηλός Fe ορού
- Μειωμένη ολική σιδηροδεσμευτική ικανότητα
- Μειωμένη χρησιμοποίηση Fe, αποθήκευσή του στο ΔΕΣ
- Φυσιολογική ή μειωμένη ερυθροποίηση
- Ελαφρά μειωμένη επιβίωση ερυθρών
- Συχνά χαμηλότερα του αναμενόμενου επίπεδα ενδογενούς EPO σε σχέση με αναιμία (νωθρή απάντηση)
- Χαμηλή ανταπόκριση στην θεραπεία με EPO

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΑ

Χρόνια

- Αδυναμία αντιρροπιστικής αύξησης της παραγωγής ερυθρών για αντιστάθμιση της σχετικά μικρής μείωσης της επιβίωσής τους

Σε σταθερή κατάσταση

- Η παραγωγή ερυθρών είναι ικανοποιητική και η αναιμία είναι ήπια ή μέτρια

Σε βαριά νόσο σε μονάδα εντατικής νοσηλείας

- Ταχύτερη εγκατάσταση - λόγω ίσως μεγαλύτερης καταστροφής ερυθρών και συχνότερων αιμοληψιών

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

ΔΙΑΠΙΣΤΩΜΕΝΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

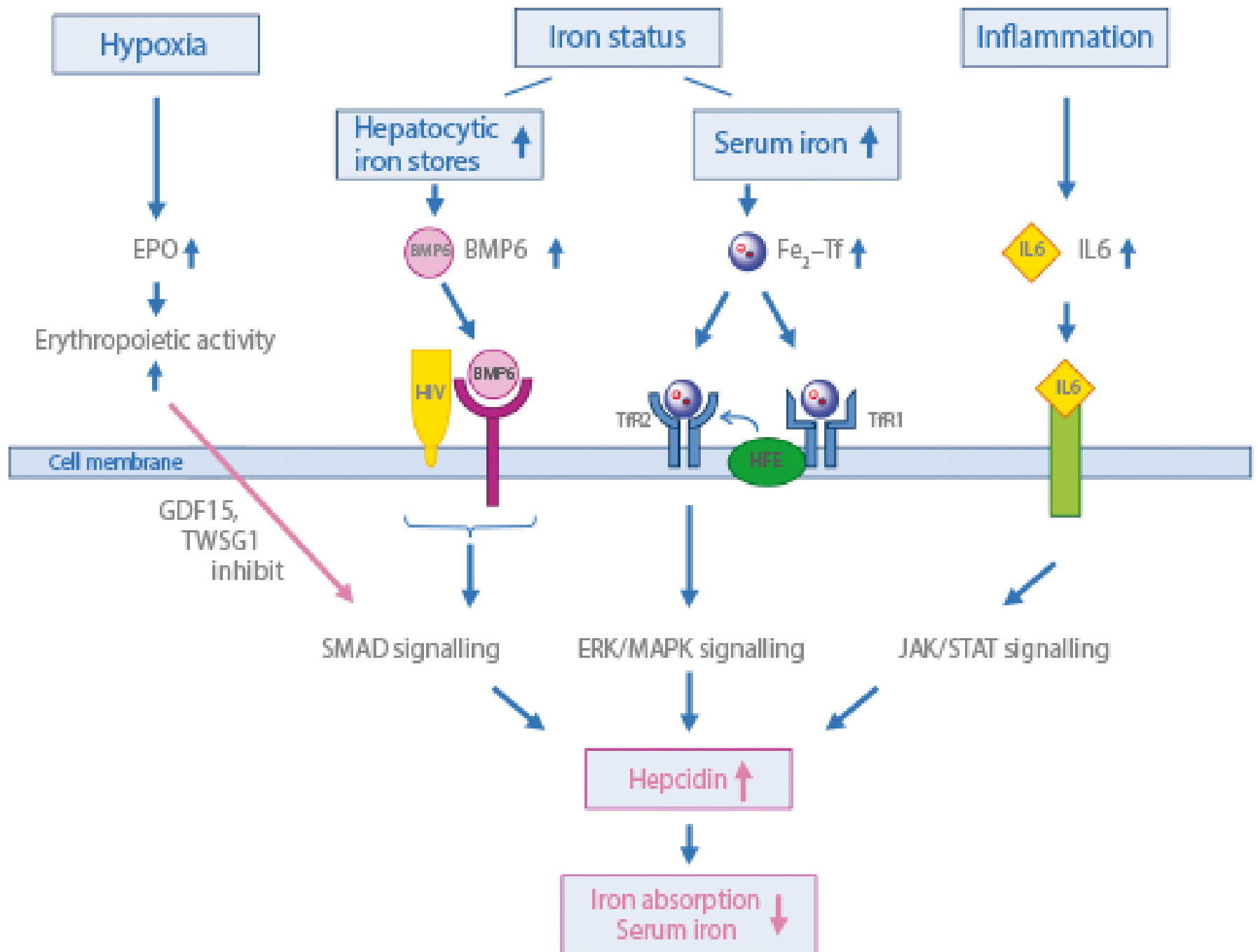
- Μείωση ερυθροποίησης – Επιβράδυνση ωρίμανσης ερυθροποιητικών κυττάρων
- Αυξημένη απόπτωση ερυθροβλαστών στον μυελό
- Αντίσταση στην επίδραση της ερυθροποιητίνης
- Μείωση επιβίωσης ερυθροκυττάρων στο αίμα
- Διαταραχή μεταβολισμού του σιδήρου
  - Ελάττωση της απορρόφησης Fe από τα εντεροκύτταρα
  - Μείωση διαθέσιμου σιδήρου για ερυθροποίηση
  - Απομάκρυνση Fe από την κυκλοφορία με ελάττωση της τρανσφερρίνης του ορού
  - Αύξηση σιδήρου ΔΕΣ

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΜΕΤΑΒΟΛΙΣΜΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥ

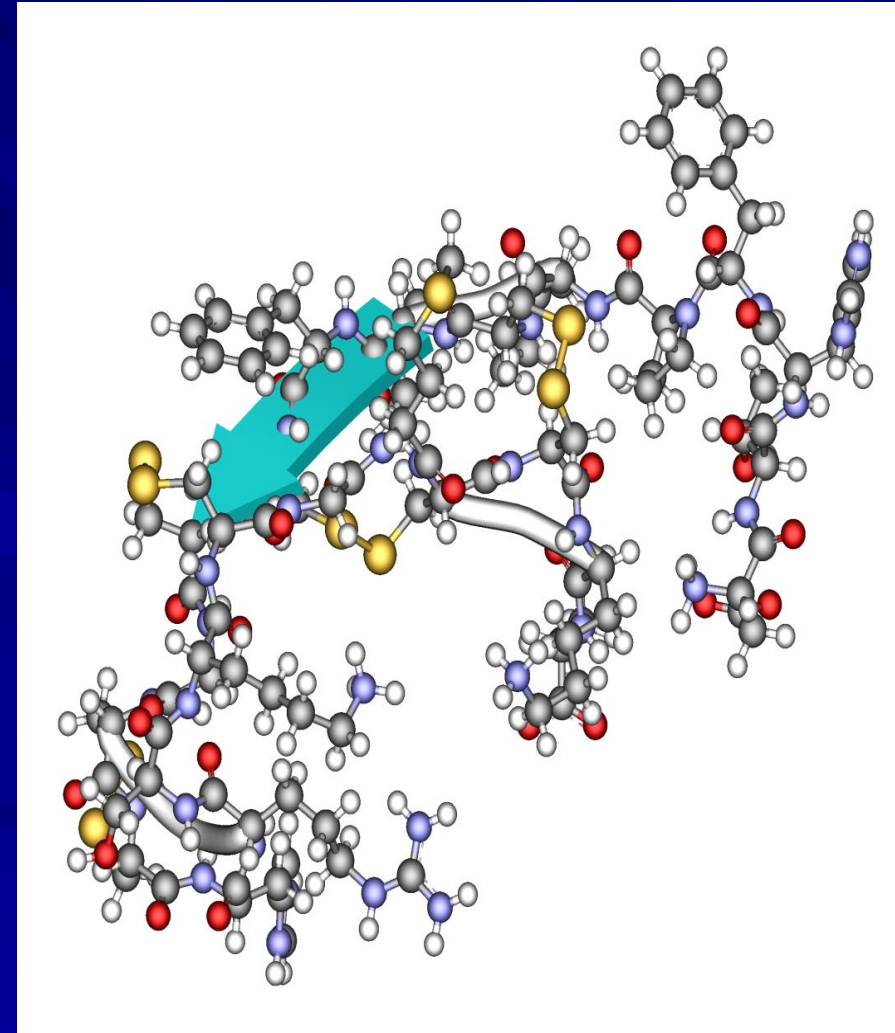
- Ελάττωση / αναστολή απορρόφησης σιδήρου
- Χαμηλός Fe ορού και χαμηλή TIBC ορού
- Φυσιολογικός / Μειωμένος κορεσμός τρανσφερρίνης
- Αυξημένος καταβολισμός τρανσφερρίνης
- Αυξημένη φερριτίνη ορού
- Αυξημένος Fe στα μακροφάγα του ΔΕΣ
- Αυξημένη ελεύθερη ερυθροκυτταρική πρωτοπορφυρίνη (= ενδοκυττάρια ένδεια σιδήρου, αναστολή σχηματισμού αίμης)
- Σίδηρος μυελού ανευρίσκεται μόνο στα μακροφάγα όχι στους ερυθροβλάστες

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ - ΕΨΙΔΙΝΗ

ΤΡΙΣΔΙΑΣΤΑΤΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΕΨΙΔΙΝΗΣ (Hepcidin)

- Χαμηλός Fe ορού σε μερικές ώρες από την έναρξη φλεγμονής
- Τα επίπεδά της εξαρτώνται από την IL-6, που προκαλεί απελευθέρωση εψιδίνης και ταχεία μείωση του Fe του ορού
- **Εψιδίνη** (πεπτίδιο – σιδηρορυθμιστική ορμόνη), σημαντική για την ομοιό-σταση του Fe
- Επαγωγή σύνθεσης εψιδίνης από Fe και φλεγμονή => Καταστολή από ιστική υποξία
- Αρνητικός ρυθμιστής απελευθέρωσης Fe από μακροφάγα και πρόσληψης Fe από το έντερο
- Πιθανή συμμετοχή και άλλων κυτταροκινών στην αντίδραση οξείας φάσεως

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΥΘΡΟΚΥΤΤΑΡΩΝ

- Τα μεταγγιζόμενα ερυθρά αναιμίας φλεγμονής έχουν φυσιολογικό χρόνο επιβίωσης σε φυσιολογικά άτομα
- Τα φυσιολογικά ερυθρά έχουν μειωμένο χρόνο επιβίωσης σε άτομα με αναιμία φλεγμονής
- Πιθανόν λόγω ενεργοποίησης μακροφάγων που απομακρύνουν πρόωρα τα γερασμένα ερυθρά από το αίμα (βακτηριακές τοξίνες - αντισώματα - συμπλήρωμα ??)

Βακτηριακές τοξίνες – κυτταροκίνες

- Μείωση επιβίωσης ερυθροκυττάρων
- Αύξηση ερυθροφαγοκυττάρωσης (σπλήνας- ήπαρ)

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΥΘΡΟΠΟΙΗΤΙΝΗ

- Φυσιολογικά σε αυξημένη καταστροφή ερυθρών → ιστική υποξία → αύξηση παραγωγής EPO → αύξηση ερυθροποίησης
- Η απάντηση στην αναιμία φλεγμονής είναι η **μικρότερη παραγωγή ερυθροποιητίνης για την ίδια βαρύτητα αναιμίας, σε σχέση με άλλους τύπους αναιμίας**
  - Ελαττωμένη ανταπόκριση του αισθητήρα υποξίας?
  - Ταχύτερος καταβολισμός της EPO?
  - Παρουσία ανταγωνιστικών κυτταροκινών?

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΥΘΡΟΠΟΙΗΤΙΝΗ

- Αν αυτός ήταν ο μείζων παθοφυσιολογικός μηχανισμός στην αναιμία της φλεγμονής, τότε η χορήγηση μικρών δόσεων EPO θα μπορούσε να αναστρέψει την αναιμία
- Εν τούτοις ασθενείς με νεφρική ανεπάρκεια και φλεγμονή απαιτούν περίπου 80% υψηλότερες δόσεις EPO σε σχέση με τις απαιτήσεις EPO επί απλής εκτός φλεγμονής νεφρ. ανεπάρκεια
- Παρά τις υψηλές δόσεις EPO αν η CRP είναι >5 mg/dl η αναιμία είναι βαρύτερη σε σχέση με όταν η CRP είναι <5 mg
- Επομένως η φλεγμονή προκαλεί σχετική αντίσταση στην EPO
- Μειωμένη απάντηση στην ερυθροποιητίνη των προγονικών κυττάρων της ερυθράς
- Η αντίσταση και η μειωμένη ανταπόκριση στην EPO οφείλεται στην κυκλοφορία προφλεγμονωδών κυτταροκινών και κυρίως TNF-α και IL-1β και δευτερευόντως IL-6, TGFβ και MIP-1α

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΜΕΤΑΒΟΛΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥ - ΕΡΥΘΡΟΠΟΙΗΣΗ

- Πρωτοπορφυρίνη IX + Fe => Αίμη.
- Επί έλλειψης Fe ενδοκυττάρια => ενσωμάτωση Zn σε μικρότερη ποσότητα => Στη σιδηροπενική αναιμία και την αναιμία χρόνιας νόσου ο ενσωματούμενος Zn είναι αυξημένος
- Ένδειξη ότι στις θέσεις σύνθεσης αίμης (μιτοχόνδρια) φτάνει ανεπαρκής ποσότητα Fe
- Επιπλέον στην αναιμία φλεγμονής μείωση σιδηροβλαστών, ερυθροβλαστών με θετική Prussian blue χρώση
- Προσπάθειες αντιμετώπισης της αναιμίας λοίμωξης με Fe μόνο => χωρίς αποτέλεσμα (απομάκρυνση Fe από τα μακροφάγα)
- Περιορισμένος ο ρόλος του Fe (η αντοχή στην EPO υπερνικάται μερικώς με παρεντερική χορήγηση Fe)

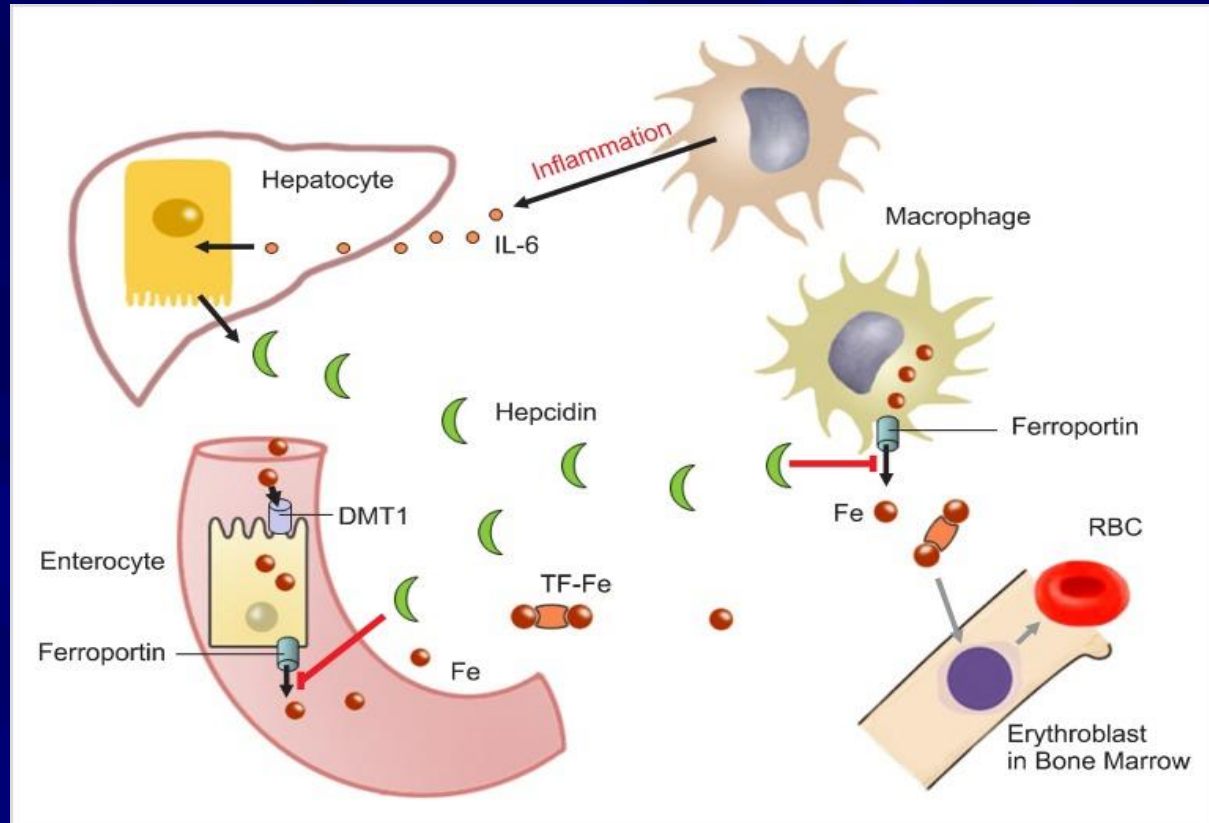
ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

ΧΑΜΗΛΟΣ Fe ΟΡΟΥ ΛΟΓΩ ΑΝΑΣΤΟΛΗΣ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΤΕΡΟ ΚΑΙ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗΣ ΜΟΡΙΩΝ ΤΡΑΝΣΦΕΡΡΙΝΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΚΡΟΦΑΓΑ

- Φυσιολογικά σχεδόν όλος ο Fe που καθημερινά εισέρχεται στη δεξαμενή σίδηρος πλάσματος/τρανσφερρίνη προέρχεται από τα μακροφάγα και τα ηπατοκύτταρα και μικρό μέρος από το Fe της διατροφής
- Σε φλεγμονώδεις καταστάσεις υπάρχει μεγάλη αναστολή απελευθέρωσης Fe από τα μακροφάγα και τις αποθήκες του ήπατος
- Κατά την φλεγμονή η IL-6 αυξάνει την παραγωγή εψιδίνης που αναστέλλει την απελευθέρωση Fe από τα μακροφάγα και τα ηπατοκύτταρα → χαμηλός Fe ορού
- **Η ΕΨΙΔΙΝΗ ΤΡΟΠΟΠΟΙΕΙ ΑΛΛΟΣΤΕΡΙΚΑ ΤΗΝ ΦΕΡΟΠΟΡΤΙΝΗ**
- **Φερροπορτίνη** - ο μόνος γνωστός μεμβρανικός δίαυλος Fe - βασική μεμβράνη εντεροκυττάρων, μακροφάγων, ηπατοκυττάρων (έξοδος Fe στο πλάσμα) → μη έξοδος και διάσπαση Fe

ΑΝΑΙΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ

- Η εντερική απορρόφηση Fe αναστέλλεται (IL-6, εψιδίνη, φερροπορτίνη)
- Μόνο επί μακροχρόνιας φλεγμονής (1-2 mg από διατροφή, 400-1000 mg από αποθήκες)
- Κυρίως σε παιδιά με χρόνια φλεγμονή - υψηλές απαιτήσεις, μικρές αποθήκες - πολύ υψηλή IL-6 (νεανική PA – νόσος Still)

ΚΥΤΤΑΡΟΚΙΝΕΣ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΣΤΑΣΙΑ Fe

TNF- α

- Προαγωγή μεταγραφής της φερριτίνης - αύξηση αποθηκών ΔΕΣ
- Βράχυνση επιβίωσης των ερυθροκυττάρων
- Διέγερση ερυθροφαγοκυττάρωσης
- Δεν έχει άμεση επίδραση στον σχηματισμό εψιδίνης αλλά έμμεση, μέσω διέγερσης της παραγωγής IL-6

ΚΥΤΤΑΡΟΚΙΝΕΣ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΣΤΑΣΗ Fe

IL-1

- Προαγωγή μεταγραφής φερριτίνης - αύξηση αποθηκών ΔΕΣ
- Προαγωγή της σύνθεσης IL-6 και TNFα
- Διεγείρει άμεσα και έμμεσα την παραγωγή εψιδίνης

ΚΥΤΤΑΡΟΚΙΝΕΣ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΣΤΑΣΗ Fe

IL-6

- Η πλέον πλειότροπος κυτταροκίνη και ο σημαντικότερος μεταβιβαστής φλεγμονώδους αντίδρασης
- Προκαλεί μεταγραφική επαγωγή σύνθεσης εψιδίνης με άμεση δράση στον υποκινητή του γονιδίου
- Προάγει την παραγωγή εψιδίνης και με δράσεις σε μετα-μεταγραφικό επίπεδο
- Αυξάνει την απελευθέρωση της ήδη υπάρχουσας ενδοηπατοκυτταρικής εψιδίνης
- Προάγει την έκφραση υποδοχέων TF1 και -2 από τα μακροφάγα και τα ηπατοκύτταρα με ταχεία μείωση Fe και Tf του ορού
- Αυξάνει την πρόσληψη του συμπλέγματος αιμοσφαιρίνη/απτοσφαιρίνη από τα μακροφάγα

ΚΥΤΤΑΡΟΚΙΝΕΣ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΣΤΑΣΙΑ Fe

IFN- γ

- Αναστέλλει την έξοδο Fe από τα μακροφάγα